

Драган Хамовић

ОСЕНЧЕНЕ ВЕДРИНЕ

Бранко Стевановић: *Упоишреба деиетиа*,
Народна библиотека „Радослав Веснић”, Краљево, 2000

Песме окупљене у невеликој збирци *Упоишреба деиетиа* Бранка Стевановића (1966) разликују се од главнине онога што чини савремену песничку производњу у нас. То није вредносна одредница по себи, али до извесне мере може бити. Наиме, Стевановићеве песме поседују неуобичајену семантичку проходност, уз епиграматску сажетост израза и лексичку истанчаност. Већ сам напор да буде што отворенији у општењу са могућим читаоцем данас је својеврстан ризик, после свега — како се то обично каже — што се (у) поезији догодило. Читаоца и тумача свиклог на тамне и импретниране, или пак калейдоскопске лирске исказе, лакоћа кретања кроз текстове Бранка Стевановића може навести да олако кроз њих прође, и да их исхитрено потцени или отпише као невредне пажње. Чини се да би Стевановићеве песме могли најпре заволети они тзв. обични читаоци, који (и даље) очекују непосредност изреченог, несимулирану емоцију али и духовиту игру, као и непретенциозну, не и плитку мисленост. А свега тога има, здруженог, у песмама Бранка Стевановића. Недостатак свакако јесте што аутор не искорачује одсудније из домена којег је од раније запосео (у збиркама *Трајања*, 1986. и *Врло друшћивена игра* 1994, као и у лирским мини-прозама књиге *Никола Врана и голубови*, 1990). Ово треба разумети као примедбу на рачун једног даровитог и особеног потенцијала који се још није реализовао у пуном светлу и обиљу, него се тек понегде сасвим суверено и респективно испољава.

Од првих књижевних корака, Стевановић обликује један срдачан песнички свет, *на игру лак и лаком* (што певаше Црњански), прожет мести-мице тоновима који ту срдачност осенчују, мада не и замрачују. Доскора-шњи превејани дечак овде се, сликовито речено, смерно повратио у дете. Не регресија у инфантилно, разуме се, него потрага за афњеском честицом у појединцу. Рајска област детињег у језгру је Стевановићеве песничке сли-ке света: *Уз мало среће / њамо где се секу / дијагонала њовучене / од кукова њрема раменима / осџане у њеби деџе: / честџица свеџила / због које је све / њако како и јесџе и није*, читамо у завршници насловне песме ове збирке, док је у њеном прочељу смештена транспарентна, огољена слика *града-ла-вириџија, џуног костџију и крџа*. Стевановић доследно промовише своју од-брамбену стратегију од удараца егзистенције, настојање да, ма како, умањи тежину и опасност онога претећег са чим се суочава. Литота је, уз хумор-но-иронијску оптику, песничком ја основни одбрамбени начин. Шта је, на пример, песма „Тескоби” него духовит покушај депатетизације једног врло реалног и врло теретног душевног доживљаја (*Лај, џескобо ... Лај, лај, / дири-дири-дај*). Али патос у *Уџоџреби деџеџа* није нипошто изгнано или исмејано становиште. Штавише, има повлашћено место. Лични посвећени простори посведочени су овде са озбиљношћу и трепетом. Пољуљани иден-титет ослања се на присни доживљај везе са широко схваћеним преда-штвом: *Леџо вас молим, давни: / осџаниџе уз мене*, исписује Стевановић у песми „Молба”, а дотицај са пантеоном претходника прожима кључне пунктове неколиких носећих песама ове збирке: *џреци нас, бољком, видају, / и бодре нас и зидају („Полог”)*.

Оно што указује на непатвореност песничког порива Бранка Степа-новића јесте деликатан сложај тонова који граде специфичну атмосферу његових изразитих песама. Дobar огледни пример налазимо у песми под насловом „Презимена”. Песма почиње исказом осовљеним колико на озбиљно-патетични толико и на хуморни тон. Заправо оба, међусобно ис-кључива тона, преплела су се у уводној строфи песме „Презимена”: *Оџаџ је делиџ јуносџи / скрџкао у Мосџару. / О џим дневима ми је, / свечано уз-немирен, / нерџко казивао*. Употреба архаизама (*јуносџи, дневи*) донекле има улогу патетизације, а однекле благе пародизације, док колоквијална лексема *скрџкао* несумњиво спушта тај подигнути тон. Испрва смо у недо-умици шта ће превагнути, слутећи да ће се даљи ток извргнути „на шалу”. Та слутња се појачава у наредним строфама у којима се као једина у свести лирског субјекта преостала *живахна слика* наводи представа дворишта ко-је деле *честџиџа џрезимена: // Прскало, Пџиџало, / Маслеџа, Кусало, / Дрекало, Пичеџа*. Када се већ насмешимо пред овом бројаницом необич-них херцеговачких презимена, пред узорцима поспрдне народне ономасти-ке, постајемо уверени да је ипак посреди шаљива песма. У том кључу ћемо (испрва) и прочитати признање лирског субјекта да је ових шест презиме-на, небројено пута, изговарао тихо *као да је о неком чаробном обрасцу реч*. Али, само финале песме „Презимена” из основа изневерава такво очекива-ње: *И увек сам џри џоме / џроналаџо у себи / неџремостџиву благосџи, / го-џово као да су // Прскало, Пџиџало / Маслеџа, Кусало, / Дрекало, Пиче-џа // најџречи моџи*. Наведена поента, готово непредвидљиво, печати исказ ове песме у чисто лирском тону.

У истакнутијим лирским остварењима Бранка Стевановића читава се танана вештина да лавира, да се поиграва између супротности, да невесело праметне у ведро и натраг, да оснажи наоко безначајно и ефемерно и пода им значење достојних чињеница, и да све те састојке стопа у израз у којем ће се њихове различности природно саживети. Да оствари позицију сједињења и мирења афирмације и негације: *и јесће и није*. То је, верујемо, црта која доприноси да, мимо онога тек начетог и још недореченог, овоме песнику можемо поверовати.